

dal Valenciano (*Rosada d'estiu*, 104). *Forgar* que *AlcM* registra en dos textos del S. xv, potser s'ha d'entendre com grafia per *-gar* (o bé encreuament?). El substantiu *forja* per l'acció i aparells de forjar es documenta abans i tot: *forges* ja en un doc. de 1302 [CaCandi, *MiscHiCat.* 1, 112]. *Forjable*. *Forjador* [Lacav.]. *Forjadura*. *Forjament* [DTò. 1647]. *Malforjat*, o bé *malfargat* [Lacav.; «malfrगत o boitg: cyrito deformior», DTò. 1647, amb *-fra-* potser err. tip.]. *Enforjar*.⁴ *Reforjar*.

¹ Derivat de *làntexa* que, en general, s'aplica a les llànties, però ací ha de ser més aviat forma afí al val. *llanda=llauna*. — ² P. Raymond, *Dict. Topogr. des B-Pyr.*, que afegeix encara un «écart» dit *Hargoua-chique* a Billère, i una muntanya *Hargou* a Haux. — ³ D'ús molt més limitat més enllà de la frontera, on en la majoria de les aplicacions se serveixen del francesisme *usina*. L'altre allà no és desusat —hi pronuncien *fàbrika*—, però limitat a certs tipus bastant especials; en particular certs tipus més modestos o de certs productes més tradicionals o bé molt particulars (electricitat, licor, etc.) duen l'un o l'altre nom. P. ex. a Prada hi ha la *fàbrika* de cartó d'en Metge; allà existia el carrer de les Fabriques (ara dit més aviat «El Camí Nou»), al Soler, hi ha el Carrer de la *Fabrica*, a Er el Camí de la *Fabrica* a la sortida del poble. La pronúncia vulgar a molts punts és *fràbica*; peculiar de Mallorca *fàbrigo* (ressentint-se de l'antic *fàbrega*): a Búger hi ha una *fàbrigo* de teixits, a Llubi hi ha el Carrer de *sà fàbrigo* per un edifici que havia estat per temps una serradora, també «un alambí» (1963). — ⁴ Sembla degut a un encreuament de *forjar* (*malforjat*, *disforjo*) amb *enfonsar*: Lab. 1839 el donava només com a sinònim de *enfonsar*, al qual l'ed. de 1864 va afegir, com a altra acc., *empatollar*; l'únic testimoni literari que en sé, de Pons i Massaveu (*AlcM* hi afegeix cita d'un periodista val. anònim de 1922, on és simplement 'forjar, crear facticiament'), citat amb context en *CORRIOLA*, li dóna un matís entre 'confondre' i 'enfonsar'.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *fabreria*, *Casafabre*, *Fabressa*, *fàbrega*, *Fabregat*, *farga*, *fàbrega*, *les fargues*, *fàbrica*, *fabricar*, *fabricació*, *fabricador*, *fabricant*, *fàbril*, *fabriquejar*, *fabriquer*, *fargar*, *fraguar*, *fraguar*, *farguer*, *fargaire*, *gent de la mala farga*, *farga* 'roba', *fargall*, *fargo*, *fargandà*, *mal farjat*, *farjales*, *farjalot*, *forjat*, *forgar*, *forja*, *forjable*, *forjador*, *forjadura*, *forjament*, *malforjat*, *malfargat*, *enforjar*, *reforjar*.

Fàbrega, V. *fabre* i *al·làbrega* *Fabregat*, *fàbrica*, *fabricant*, *fabricar*, *fàbril*, *fabriquer*, V. *fabre* *Fabridor*, *fabrir*, V. *febrir* *Fabular*, *fabulari*, *fabulista*, *fabulós*, *fabulosament*, V. *faula*

FAQ, ant. 'cara', del ll. FACIES 'forma general, aspecte', 'cara, fesomia', que en vulgar es va aplicar sobretot a la cara dels éssers vivents, i en la història de

la llengua ha anat quedant cada cop més reduït a les aplicacions figurades o de to anòmalament rellevat. □ *1.ª doc.*: orígens (Llull, etc.).

En Llull no dóna encara mostres de tendir a sortir de l'aplicació més humana i col·loquial: ho diu d'una dona que es mira al mirall (*Merav.*, O. C. 1, 118) o d'una que s'empolaina: «fembra qui en sa faç ni en sos vestiments posa odors ---» (*Blaug.*, *NCl.* 1, 158.10), o de l'expressió de la d'un home que hi deixa veure la seva pena: «encontraren un jueu veyll qui anava a cort e era molt hujat de lonch viatge que havia fet; en sa *fas* e en son cabteniment donà significança de gran despagement e de gran tristícia» (ib. II, 187.16).

La història del mot en català presenta poca originalitat i vitalitat relativament escassa dins les llengües romàniques. Els *DAG.* i *AlcM* ja donen força dades fraseològiques i d'accs. secundàries. *Davant la faç* de 'en presència (d'algú)': «besant la terra devant la sua *faç*», Muntaner (§ 76). *En faç* de 'als ulls de, segons l'autoritat de': «donació que sia feyta entre marit e muller depús lo matrimoni és feyt e acabat en *faç* d'Esglea --- no val ---» (*CostTort* (ed. Ol., p. 246).

Un mot així no és fàcil que aparegui en plural, però hem de creure que si excepcionalment s'hi usava tindria la forma *faces*, com la dels femenins *coç* i *falç* fou *coces*, *falces*; crec que és una aplicació translàtica del mot, usat llavors en aquest nombre, *faces* com a nom de certes llenques especials de couro, que serien les fetes amb la pell de la *faç* dels bous i bèsties tals: la Lleuda de Cotlliure de 1249 especifica el dret que s'ha de cobrar per cada «carga de *faces*», i un altre doc. ross., del S. xiv, dóna instruccions a «totz aquels qui agen del dit cuyram de les *faces*, obrat o a obrar, que l'ajen venut d'aquí a sant Miquel ---» (*Alart, Docs. L. Cat.*, 147); que vagi arribar a existir un singular *faça* amb aquest valor (com admeten, sens definició *DAG.* i *AlcM*) és dubtós i fins poc probable (no impossible, perquè partint de tals plurals és com nasquen els moderns i dialectals *coça* i *faüça* 'falç', *AlcM*).

Altra aplicació especial: *faç* de la *nansa*, la boca d'aquest ormeig, en forma d'embut, per on s'hi fica el peix: «adobar la *faç* d'una *nansa*», Ruyra (*Pinya de Rosa* 1, 42), usual en la costa del Principat des de l'Empordà a Vinarós (*AlcM*, § 3); mal analitzat popularment se n'ha fet un masculí *afàs* (*BDC* xiv); *Griera, W. u. S.* VIII, 98, diu que a Cadaqués la boca del *berbol* (veg. *BERTROL*) es diu *afasos*; partint d'aquest masculí analògic, a Eivissa i a Lluçmajor n'han fet *alfàs* m. (al- secundari com el d'*al·midó*, *almorzar*, *alborç*, etc.) i en altres punts de Mallorca i Menorca, *anfàs* (Moll, *AORBB* II, 341), com en *anjub*, etc.

Duplicat savi: *facies*. *Facial*; *facialment* [1515, *DAG.*]. De l'it. *faccia* es prengué *fatxa*, primordialment com a terme nàutic [Lab. 1839],¹ d'on altres usos pejoratius o figurats; *fatxada*; *fatxejar*; *fatxo*. Del fr. *face* és derivat *facetle*, com a terme d'argenteria, del qual es prengué *faceta* [escr. Renaix.]; *polifacètic*.

Façana 'la cara principal d'un edifici' [1450, repetidament en el doc. d'aquesta data que cita in extenso el *DAG.*; mot restaurat en el S. xx per la llengua literà-